

Werken in de nabijheid van de Eikenprocessierups

Inhoudsopgave

- Knelpunten
- Brancheafspraken
- Toelichting op de brancheafspraken
- Checklist voor de dagelijkse praktijk
- Wat je verder nog moet weten
  - [Aanvullende aandachtspunten bij specifieke werkzaamheden](#)
  - [Wat te doen na blootstelling aan brandharen?](#)
  - [Herkennen van de EPR](#)
- Meer info

Goedgekeurd door Sociale Partners

De eikenprocessierups (EPR) heeft een groot aantal brandharen. De haren zijn zeer klein en niet met het blote oog te zien. De brandharen bevatten een giftig eiwit waarop ons lichaam heftig kan reageren. Deze brandharen van de rups, die ook weerhaakjes bevatten, zorgen voor vervelende klachten zoals hevige jeuk en irritatie aan je huid en ogen. De brandharen van de rups geven na contact klachten die veel lijken op een allergische reactie. Hoe vaker je in contact komt met de brandharen, des te sterker je lichaam erop reageert. De klachten verschillen per persoon.

Contact met brandharen moet altijd worden vermeden. Dit kan door het tegengaan van direct contact met rupsen en nesten of door indirect contact met brandharen via de lucht. De haartjes worden in de lucht verspreid door:

- de wind (tot wel 100 meter)
- langsrijdend verkeer
- tijdens het wegzuigen van de rupsen
- wanneer er aan kleding brandharen blijven kleven waardoor jezelf- maar ook andere materialen besmet (o.a. de autostoel)
- het vernielen van nesten met gereedschappen zoals een bosmaaier

Klachten kun je dus ook krijgen als je niet direct rupsen ziet of aanraakt!

Let op: dit stuk gaat over het werken in de nabijheid van de Eikenprocessierups. Hieronder valt nadrukkelijk niet de werkzaamheden voor het bestrijden van de rups. Hiervoor zijn andere richtlijnen opgesteld.

Knelpunten

- ✓ Blootstelling aan de brandharen van de eikenprocessierups kan overlast en/of schade aan de gezondheid veroorzaken. De risico's zijn onvoldoende bekend.
- ✓ Nog niet alle organisaties maken een volledige risico inventarisatie en hebben een plan van aanpak. En wordt er onvoldoende aandacht besteed aan het opstellen van een juiste Last Minute Risico Analyse (LMRA).
- ✓ Opdrachtgevers hebben onvoldoende inzicht in de gebieden waar zij opdrachten laten uitvoeren.

- ✓ Herhaaldelijke blootstelling kan leiden tot steeds ernstigere klachten.
- ✓ Lege en oude nesten kunnen nog jarenlang schadelijke brandharen bevatten.
- ✓ Medewerkers zijn onvoldoende op de hoogte van het toepassen van preventiemaatregelen. Het gebruik van hulpmiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen.
- ✓ Registratie van incidenten vindt onvoldoende plaats.

Brancheafspraken

- Maak een risico-inventarisatie en -evaluatie en plan van aanpak, met een beschrijving van risicogebieden en risicovolle werkzaamheden. Zorg daarnaast voor een juiste LMRA.
- Vraag boom- en/of terreineigenaar waar mogelijk nesten zijn voordat wordt gestart met werkzaamheden. Bij twijfel worden werkzaamheden niet uitgevoerd of uitgesteld.
- Voorkom blootstelling aan de brandharen van de eikenprocessierups, o.a. door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren in de perioden dat de Eikenprocessierups minder actief is.
- Beperk, in risicovolle situaties of omstandigheden, het aantal medewerkers dat werkzaamheden uitvoert en beperk de duur dat men wordt blootgesteld aan het risico.
- Verstrek de juiste hulpmiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen afhankelijk van de situatie.
- Geef voorlichting aan de medewerkers over de risico's van de eikenprocessierups in de werksituatie (oude-, nieuwe nesten, grondnesten) en de afgesproken preventieve maatregelen.
- Zorg voor een goede (bedrijfs)registratie van incidenten.

Toelichting op de brancheafspraken

Organisatie en voorbereiding

- Ga voorafgaand aan de werkzaamheden na of er besmettingsrisico is door de Eikenprocessierups (LMRA).
- Pas de werkplanning aan op basis van deze informatie: voer alleen in dringende gevallen werkzaamheden uit op plaatsen waar besmettingsrisico is.
- Tref voorbereidingen om het besmettingsgevaar zo klein mogelijk te houden: zorg voor de juiste machines (bijv. gesloten cabine van maaimachine), apparaten en middelen (bijv. t.b.v. afzettingen).
- Zorg dat men niet met besmette kleding een auto of gebouw in gaat, maar dat deze buiten uit wordt getrokken en in een gesloten zak wordt gestopt.

Opleiding en instructie

- Geef voorlichting en instructie aan de werknemers over de risico's van de Eikenprocessierups.
- Doe dit aantoonbaar en in begrijpelijke taal. Check of men de instructie begrepen heeft.
- Geef minimaal voorlichting bij de start van indiensttreding, bij de start van het seizoen en zorg dat de voorlichting een theoretisch- en praktijkdeel bevat. Leg op bedrijfsniveau vast hoe vaak een voorlichting herhaald wordt.
- Maak gebruik van de filmpjes, e-learnings ([leer je groen](#)) en [folders](#) op de website van [Stigas](#) en de [VBNE](#).

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Gebruik bij niet risicovolle werkzaamheden:
  - huidbedekkende kleding;
  - werkhandschoenen;
  - en de bij het werk passende voorgeschreven pbm's.
- Verstrek bij een risico op contact met de haren van de eikenprocessierups, de volgende persoonlijke beschermingsmiddelen:
  - adembescherming klasse P3;
  - oogbescherming;
  - wegwerpoverall (eventueel met capuchon);
  - wegwerphandschoenen;
  - makkelijk schoon te spoelen schoenen of laarzen.
- Zorg bij het verstrekken van de persoonlijke beschermingsmiddelen dat het duidelijk is hoe en wanneer deze middelen gebruikt en onderhouden moeten worden.
- Was de kleding die mogelijk besmet geraakt is door brandharen grondig. De brandharen zijn moeilijk uit de kleding te verwijderen. Om herhaalde blootstelling te voorkomen is verwijderen van de haren uit de kleding echter noodzakelijk. De kleding dient daarom op 60 graden gewassen te worden met een dubbele dosering wasmiddel. Zeker wanneer je weet dat er in een besmet gebied is gewerkt en overlast van de brandharen is ondervonden.
- Was kleding die op maximaal 30/40 graden gewassen mag worden twee keer direct achter elkaar met een extra spoelprogramma. Dan worden de haartjes zachter en worden makkelijker uitgespoeld.

Checklist voor de dagelijkse praktijk

Let op: Ben je gevoelig voor de brandharen? Doe geen werk rondom besmette bomen.

- Kun je de Eikenprocessierups en hun nesten herkennen? ([zie folder Stigas](#))
- Heb je de werksituatie voldoende beoordeeld (o.a. windkracht en windrichting, vochtigheid, aanwezigheid nesten/nestresten)?
- Heb je voldoende spoelwater bij je?
- Heb je breed plakband bij de hand voor het eventueel verwijderen van brandharen?
- Beschik je over de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen voor o.a. huid, luchtwegen en ogen?
- Werk je in risicovolle situaties met lange mouwen, lange broekspijpen en halsbescherming?
- Trek je besmette kleding uit voordat je in een auto stapt of een gebouw binnen gaat?
- Weet je hoe je besmette kleding het beste kunt wassen?

- Kun je machines, gereedschap en kleding na afloop van de werkzaamheden veilig (zonder verdere verspreiding van eventuele haren) schoonmaken en opruimen?
- Zorg je voor goede bescherming bij het nat afsprengen van machines na het maaien (voor deze de werkplaats in gaan)?
- Let je op waar je je auto plaatst tijdens het werk of de lunchpauze? (het filterpakket van auto's is meestal onvoldoende om brandharen tegen te houden. Beperk bij aangetaste bomen het gebruik van de ventilator. En houd de ramen van je auto dicht.)

Eén keer nee? Los het probleem zelf op of raadpleeg je leidinggevende of opdrachtgever

Wat je verder nog moet weten

Aanvullende aandachtspunten bij specifieke werkzaamheden

Werken met bomen, takken en het blad

- Laat in de bladperiode geen snoei- of veldwerkzaamheden uitvoeren in en nabij bomen waar zich nesten in bevinden of gedurende het bladseizoen in hebben gezeten.
- Spreek met medewerkers af dat zij hun werkomgeving eerst verkennen en goed opletten tijdens hun werkzaamheden: Bij het opruimen van afgewaaid takken of omgevallen eikenbomen kan blootstelling plaatsvinden: eerst checken op brandharen van de eikenprocessierupsen in grondnesten en oude nesten.
- Laat eerst het nest, door een gespecialiseerd bedrijf, verwijderen en ga dan pas een eikenboom kappen. Zo voorkom je verdere verspreiding van brandharen.
- Zorg dat medewerkers extra opletten bij een klimop om de stam van de eik. Oude nesten in klimop worden vaak niet gezien en kunnen voor overlast zorgen.
- Laat medewerkers bij het versnipperen van snoeihout checken of er nog nestresten aan zitten.
- Werk zoveel mogelijk machinaal bij bladruimen en zonder bladblazer. Zorg dat medewerkers niet in contact komen met de bladeren van aangetaste bomen.
- Laat medewerkers, bij het verwijderen van afzettinglinten om eiken met nesten, er rekening mee houden dat er haren van de rups op het lint kunnen zitten.

Foto: Andre Effink

Maaien van bermen, gazons en gras

Brandharen kunnen op gazons, gras, akkers, hooi en kuilvoer terechtkomen, waar ze lang kunnen overleven. Ook als het veel heeft geregend. Voorkom dat rupsen en nesten in de maaimachine komen waardoor brandharen weer verspreid kunnen worden. Het is niet altijd mogelijk, maar het is beter om op deze plaatsen geen gras meer te maaien. Of alleen te maaien als het

gras nat is.

- Beoordeel altijd eerst de plaatselijke werksituatie, let ook altijd goed op weersomstandigheden, windkracht en windrichting, vochtigheid en het aantal nesten.
- Maai met een maaimachine met cabine. Houd ramen en deuren gesloten.
- Maai niet met een bosmaaier in een besmette zone en om aangetaste bomen (aanwezigheid van nesten). Dit om te voorkomen dat grondnesten kapot worden gemaaid en zo hun brandharen verspreiden.
- Zorg voor voldoende schoon spoelwater in de werkauto.
- Laat medewerkers de machines schoon spuiten na het maaien voor deze de loods in gaan. Draag hierbij de persoonlijke beschermingsmiddelen.

Wat te doen na blootstelling aan brandharen?

Na blootstelling aan brandharen:

- Direct contact met rupsen en nesten
- Indirect contact met brandharen via de lucht

1. Trek kleding waarin brandharen zitten uit.
2. Heb je ergens jeuk of rode plekje? Plak daar dan plakband op de huid. Trek dan het plakband er weer af. De brandhaartjes blijven aan het plakband kleven. Meerdere keren strippen!
3. Spoel de huid en ogen goed met veel lauw water. Bijvoorbeeld onder de douche.
4. Ga niet krabben of wrijven! (De klachten worden daardoor erger.)
5. Bij veel jeuk kan een verkoelende zalf of crème met bijvoorbeeld menthol helpen.
6. Meestal verdwijnen de klachten binnen enkele dagen tot twee weken.
7. Neem contact met de huisarts op als je last blijft houden van heftige (oog)klachten zoals jeuk, roodheid of zwelling.
8. Zie voor meer informatie ook: [veelgestelde vragen bij huidklachten](#).

Herkennen van de EPR

De rupsen zijn ruim 3 centimeter lang en hebben een grijsgraauwe kleur. In het nest verzamelen rupsen, vervellingen en uitwerpselen zich omgeven door spinsel. De nesten bevinden zich meest onder takoksels maar ook op de stam en stamvoet op de grond. De rupsen verplaatsen zich vanuit de nesten in een sliert – in processie – naar de blaadjes. De rupsen kennen 6 levensstadia, vanaf het 4e stadium komen de brandharen voor. De meeste brandharen ontstaan in het laatste levensstadium wanneer de rupsen zich verpoppen. [Meer lezen](#)

- Stigas | [Werknemersfolder](#)
- VBNE overzicht | [De Eikenprocessierups: Welke informatie is beschikbaar](#)
- VBNE | [Praktijkadvies Eikenprocessierups](#)
- GGD | [Informatie over de EPR en gezondheid](#)
- Website Kennisplatform Processierups | [Meer dan 100 vragen over de EPR](#)
- [Leidraad beheersing Eikenprocessierups](#)
- Nivel | [Toelichting Zorgregistratie EPR](#)